

підготовки: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Трофименко Марина Павловна. – Нижневартовск, 2013. – 191 с.

9. Чернявская В. С. Формирование коммуникативной культуры в структуре профессионального образования курсантов морского вуза: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Чернявская Валентина Станиславовна. – Владивосток, 1999. – 187 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Godlevska D. M. Formuvannya profesiinoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh pedagogichnogo universitetu: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.05 «Sotsialna pedagogika» / D. M. Godlevska; Natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni M. P. Dragomanova. – K., 2007. – 22 s.

2. Kan-Kalik V. A. Uchitelyu o pedagogicheskom obshhenii: kn. dlya uchitelya. Moskva, Prosveshhenie, 1987. – 190 s.

3. Miasoid N. I. Pedagogichni umovy rozvytku komunikativnoi kultury sotsialnykh inspektoriv u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / N. I. Miasoid; Ternopil'skiy natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni Volodymyra Hnatiuka. – Ternopil, 2005. – 20 s.

4. Petko L. V. Stymuliuvannya sotsialno-komunikativnoi aktyvnosti pidlitkiv u protsesi turystyko-kraieznachoi diialnosti: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vukhovannia» / L. V. Petko; Natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni M. P. Dragomanova. – K., 2007. – 16 s.

5. Sokol I. V. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnih sudnovodiiv u protsesi vyvchennia fahovykh dystsyplin: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / I. V. Sokol; Khersonskii derzhavnyi universitet. – Kherson, 2011. – 20 s.

6. Ternopil'ska V. I. Systema vykhovannia sotsialno-komunikativnoi kultury uchniv zahalnoosvitnoi shkoly u pozaurochnii diialnosti: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya dokt. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vukhovannia» / V. I. Ternopil'ska; Instytut proble vykhovannia APN Ukrainy. – K., 2009. – 46 s.

7. Tomenko T. Yu. Formirovanie social'no-komunikativnoi kompetentnosti v professional'noj podgotovke studentov medycynskogo kolledzha: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Tomenko Tat'yana Yur'evna. – Saratov, 2006. – 198 s.

8. Trofimenko M. P. Formirovanie social'no-komunikativnoi kompetentnosti studentov pedagogicheskikh special'nostej vuza v protsesi professional'noj podgotovki: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Trofimenko Marina Pavlovna. – Nizhnevartovsk, 2013. – 191 s.

9. Chernyavskaya V. S. Formirovanie kommunikativnoi kul'tury v structure professional'nogo obrazovaniya kursantov morskogo vuza: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Chernyavskaya Valentina Stanislavovna. – Vladivostok, 1999. – 187 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тимофєєва Оксана Ярославівна – старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія».

Наукові інтереси: соціально-комунікативна компетентність; іноземна мова за професійним спрямуванням.

УДК 377.8.011.3

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФЕНОМЕНА «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ» У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Оксана ФЕСЕНКО (Дніпропетровськ)

Постановка проблеми. Будь-яка педагогічна технологія певного досліджуваного явища повинна зреалізуватися за рахунок певних педагогічних умов. У вітчизняній педагогічній освіті існують різні підходи до визначення ефективних педагогічних умов формування методичної компетентності фахівців різного спрямування. За такого підходу визначення педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу є своєчасним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначення педагогічних умов ефективного функціонування освітніх систем досліджено у роботах Ю. Бабанського, Б. Гершунського, А. Зубко, Н. Яковлевої. Сучасні психолого-педагогічні дослідження спрямовані на визначення та розкриття змісту педагогічних умов формування певного виду компетентностей фахівців різних галузей освіти (Л. Бірюк, В. Гуменюк, Г. Малик, Л. Олійник, Л. Петухова, В. Полуда, О. Семенов, В. Ситянін, О. Шестопалюк, А. Шишко). Різні аспекти питання визначення педагогічних умов формування методичної компетентності вчителів

досліджували А. Борисова, А. Волощук, Н. Майєр, Ю. Присяжнюк, В. Рейдало, В. Студенікіна, Н. Цюлюпа. Тематика нашого наукового пошуку значною мірою доповнює дослідження названих авторів, уможливує уточнити сутність феномена «педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу».

Метою статті є дослідження сутності феномена «педагогічні умови» у науковій літературі й визначення педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу в педагогічному коледжі.

Виклад основного матеріалу. З метою забезпечення ефективного результату в процесі формування методичної компетентності майбутніх учителів під час вивчення дисциплін природничого циклу необхідно дотримуватися низки педагогічних умов. Умова – це те, від чого залежить обумовлене, що «уможливує наявність речі, стану, процесу, на відміну від причини, яка за необхідністю породжує будь-що (дію, результат дії)» [8, с. 453; 7, с. 469]. Відповідні

умови забезпечують перехід властивостей, характеристик, станів або якостей предмета чи процесу із можливих у реальні, а «властивості речей переходять із можливостей в дійсність» [9, с. 482].

Поняття «умова» визначається у філософських словниках як фактор, рушійна сила певного процесу. Отже, філософське розуміння «умов» пов'язане із відношенням процесу (предмету) до певних чинників (обставин), за наявності яких зможе виникати, розвиватися, існувати досліджуване явище.

Значення поняття «умови» в психології зустрічається в контексті вивчення проблем психічного розвитку як комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників. Останні впливають на інтенсивність, динаміку, етапи психологічного розвитку людини. Значно ширше до визначення сутності «умов» підходять науковці у галузі педагогічної науки. Серед чинників, які здатні впливати на досягнення педагогічної мети (розумове, моральне, фізичне виховання особистості), крім зовнішніх і внутрішніх уважаються соціальні й природні.

Влучним є визначення дефініції «педагогічні умови» як категорії, завдяки якій відбувається розвиток, формування, реалізація, досягнення бажаного педагогічного стану чи процесу, а також ефективної взаємодії учасників навчально-виховного процесу [2].

Зазначимо, що науковці розглядають педагогічні умови як сукупність організаційних форм, методів, змісту, матеріальних й технічних можливостей, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідних для досягнення педагогічної мети.

Ю. Бабанський зазначає, що ефективність реалізації освітніх цілей у навчально-виховному процесі «закономірно залежить від умов, у яких він проходить» [1, с. 78]. До зовнішніх педагогічних умов певної педагогічної системи науковці відносять суспільні, культурні, природно-географічні. Серед внутрішніх виокремлюються гігієнічні, естетичні, морально-етичні, психологічні.

Принадно зауважимо, що науковці визначають педагогічні умови як такий компонент педагогічної системи, який забезпечує можливості ефективного її функціонування та розвитку, а також впливає на особистісний та процесуальний аспекти цієї системи; являє сукупність заходів, які створюють об'єктивні можливості педагогічного процесу, свідомо створені в педагогічній ситуації та віддзеркалюють процеси реформування освіти. Л. Кондрашова вказує на необхідність штучного створення певних умов для майбутніх учителів в процесі професійної підготовки з метою «зіштовхнутися з розмаїтістю педагогічних

ситуацій, необхідністю пошуку виходу з них, ухваленням оптимального рішення» [3, с. 99].

Зважаючи на зазначене, будемо розглядати педагогічні умови як компонент педагогічної системи (внутрішні та зовнішні чинники), дія яких суб'єктивно підсилена (збільшена) за рахунок комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на досягнення бажаного ефекту в межах заданої педагогічної ситуації в умовах постійної модернізації освітнього середовища. Педагогічні умови повинні відповідати певним вимогам, серед яких виокремлюють наступні: структуру (зміст, форма, технічні можливості); системність (взаємозв'язок предмета дослідження з усіма компонентами досліджуваної системи); урахування особливостей методико-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Відзначимо, що для формування методичної компетентності (в залежності від профілізації педагога та специфіки педагогічного процесу) науковці пропонують обирати певні найбільш ефективні педагогічні умови, які вказують два основні напрями подальшого розвитку досліджуваного явища та повинні спрямовуватися на корекцію якостей особистості (особистісні умови) та модернізацію навчально-виховного процесу (умови середовища).

Серед низки педагогічних умов, пов'язаних з корекцією якостей особистості, які впливають на формування методичної компетентності виділяємо наступні:

- свідоме ставлення до педагогічного процесу; відкритість до засвоєння освітніх і технічних інновацій; мобільність особистості вчителя; умотивованість до постійного збагачення педагогічного досвіду, методичного й предметного самовдосконалення [2];

- цілеспрямований розвиток мотивації та вольових якостей стосовно процесу навчання; стимуляція пізнавального інтересу і забезпечення продуктивності педагогічного мислення; орієнтація студентів на самооцінку досягнутого рівня методичної компетентності [10].

До педагогічних умов, пов'язаних з модернізацією освітнього середовища, які позитивно впливають на формування методичної компетентності фахівців доцільно виокремити наступні:

- орієнтацію вищої педагогічної освіти на формування методичної компетентності як складової професійної компетентності; орієнтацію на теоретичну, психолого-педагогічну й методичну підготовку [2];

- реалізацію безперервності як втілення принципу неперервності освіти; інтерактивність як засіб особистісного підходу в навчанні [6];

- організацію навчання на основі доцільно відібраного теоретико-методичного матеріалу [10].

В. Рейдало підкреслює особливе значення наступних педагогічних умов в процесі формування методичної компетентності майбутніх викладачів: організацію навчально-виховного процесу на засадах особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходу до навчання; створення оновлених навчальних програм та спецкурсів; врахування психолого-педагогічних особливостей студентського віку та особистості студента; удосконалення науково-методичного забезпечення навчального процесу; формування готовності науково-педагогічного складу закладу до навчання та виховання майбутніх фахівців [5, с. 267]. Ю. Присяжнюк вказує на важливість застосування інноваційних освітніх технологій як педагогічної умови розвитку методичної компетентності викладачів [4].

Існують різні підходи до визначення найбільш ефективних педагогічних умов формування методичної компетентності фахівців різного напрямку підготовки. Результати аналізу підходів виявили причини того чи того вибору педагогічної умови. Варто зазначити, що з-поміж педагогічних умов загальнопедагогічного спрямування, які позитивно впливають на формування методичної компетентності та спрямовані на використання засобів, методів і прийомів діяльності, науковці пропонують наступні:

– використання інформаційно-комунікаційних технологій та формування на їхній основі електронних засобів навчання) під час роботи студентів (необхідність цієї умови науковці визначають потребою теоретичного переосмислення та якісного оновлення процесу формування методичної компетентності у студентів з урахуванням сучасних вимог до рівня сформованості);

– використання інтерактивних технологій як засобу розвитку методичної компетентності [4];

– відкритість до засвоєння освітніх і технічних інновацій, високий рівень мобільності вчителя (доцільність цієї умови А. Волощук характеризує необхідністю формувати у студентів здатність узагальнення передового науково-технічного досвіду та його використання у власній діяльності) [2];

– інтерактивність як запровадження особистісного підходу в навчанні (В. Студенікіна вважає, що професійно-педагогічне становлення вчителя повинно відбуватися у процесі запровадження активних методів навчання) [6].

Отже, група технологічних педагогічних умов спрямована на формування способів (методів та прийомів) діяльності та представлена педагогічними технологіями.

З-поміж педагогічних умов, спрямованих на формування певних якостей особистості в

контексті методичного самовдосконалення виокремлюємо групу особистісних умов:

– розвиток мотивації і волевих якостей студентів (Н. Цюлюпа вважає, що ця педагогічна умова необхідна для стимуляції методичної підготовки майбутнього вчителя);

– орієнтація студентів на самооцінку досягнутого рівня методичної компетентності (Н. Цюлюпа вказує, що оцінювання є важливим чинником безпосередньої фахової діяльності) [10];

– свідоме ставлення до педагогічної практики як до умови в професійній самореалізації й оволодінні методичною компетентністю [2];

– належний рівень умотивованості щодо збагачення педагогічного досвіду, методичного й предметного самовдосконалення (А. Волощук вважає мотивацію одним із основних стимулів діяльності) [2].

До групи змістовних педагогічних умов, які спрямовані на оптимізацію змістової частини дисциплін в контексті формування методичної компетентності відносимо наступні:

– організація навчання на основі доцільно підібраного теоретико-методичного матеріалу (зумовлена необхідністю реалізації інтегративних зв'язків між психолого-педагогічними та спеціальними знаннями) [10];

– створення оновлених навчальних програм та спецкурсів (якість підготовки забезпечується за умови співпраці викладачів різних дисциплін з метою ліквідації дублювання змісту навчальних дисциплін) [5];

– удосконалення науково-методичного забезпечення навчального процесу (необхідність цієї умови В. Рейдало визначає як наявність необхідного навчально-методичного забезпечення) [5];

Група педагогічних умов, яка відображає застосування певних підходів, спрямована на оптимізацію навчального середовища під час взаємодії «педагог-учень» засобом застосування певного підходу, виступає в якості специфічного для конкретної педагогічної ситуації інструмента:

– організація навчального процесу на засадах особистісно-діяльнісного підходу (Н. Майєр зазначає, що особистісно-діялісна парадигма передбачає розвиток особистісного потенціалу майбутнього викладача);

– організація навчально-виховного процесу на засадах особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходу до навчання (В. Рейдало підкреслює, що у площині особистісно-орієнтованого підходу створюються умови для розвитку особистості в цілому) [5].

За результатами аналізу визначені педагогічні умови формування методичної компетентності, які відображають специфіку конкретного дослідження.

Під час визначення педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу ми враховували специфіку професійно-педагогічної підготовки в педагогічних коледжах та можливість її здійснення на початкових етапах профілізації студента в ході вивчення природничих дисциплін, а також попередні висновки щодо груп педагогічних умов, необхідних й достатніх для формування методичної компетентності.

Під педагогічними умовами формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних внутрішніх та зовнішніх чинників, відповідно до сучасних тенденцій реформування освітнього середовища та специфіки викладання природничих дисциплін.

Розробка моделі формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого спрямування передбачала визначення оптимальних педагогічних умов її ефективного розвитку та функціонування. Вважаємо, що в процесі вивчення природничих дисциплін формуванню методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів сприяють такі педагогічні умови:

– технологічна умова: застосування інноваційних педагогічних технологій у процесі вивчення природничих дисциплін;

– умова підходу (педагогічна умова, яка відображає застосування певних підходів): застосування особистісно-орієнтованого та системного підходів у процесі викладання природничих дисциплін в педагогічних коледжах;

– змістова умова: оптимізація змісту робочих програм циклу природничих дисциплін для ефективною реалізації системного підходу до викладання зазначеного циклу;

– особистісна умова: стимулювання позитивної мотивації у студентів стосовно формування методичної компетентності в процесі вивчення дисциплін природничого циклу.

Висновки. Під педагогічними умовами формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних внутрішніх та зовнішніх чинників, відповідних до сучасних тенденцій реформування освітнього середовища та специфіки викладання природничих дисциплін. У процесі вивчення природничих дисциплін формуванню методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів сприяють такі групи педагогічних умов: технологічна умова, змістова умова, особистісна

умова, педагогічна умова, яка відображає застосування певних підходів.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Анна Миколаївна Волощук. – Житомир, 2012. – 235 с.
3. Кондрашова Л. В. Методика підготовки будучого учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися: учеб. пособие / Л. В. Кондрашова. – М. : Прометей, 1990. – 160 с.
4. Присяжнюк Ю. С. Модель розвитку методичної компетентності викладача гуманітарних предметів системи ППО. // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя. – 2008. – Вип. 50. – С. 346–352.
5. Рейдало В. С. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх викладачів української літератури // Наука і освіта 2014. – № 5. – С. 266–271.
6. Студенікіна В. П. Розвиток методичної компетентності вчителів української мови в системі підвищення кваліфікації: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Студенікіна Вікторія Петрівна – Луганськ, 2013. – 252 с.
7. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФА - М, 1997. – 576с.
8. Философский словарь: Основан Г. Шмидтом. – 22-е, новое, переработ. изд. под ред. Г. Шмидта / Пер. с нем./ Общ. ред. В.А. Малинина, – Республика, 2003. – 575 с.
9. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред. кол.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов]. – М.: Сов. энцикл., 1983. – 840 с.
10. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Цюлюпа Наталя Леонідівна – Київ, 2009. – 232 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Babanskij Yu. K. Optimizacija uchebno-vozpitatelnogo processa. Moskva, 1982. – 192 s.
2. Voloshchuk A.M. Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnix uchiteliv humanitarnoho profeliu u protsehi pedahohichnoi praktyky: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 /Anna Mykolaivna Voloshchuk. – Zhytomyr, 2012. – 235 s.
3. Kondrashova L. V. Metodika podgotovki budushhego uchitelya k pedagogicheskomu vzaimodejstviyu s uchashhiimisya: ucheb. posobie. Moskva: Prometej, 1990. – 160 s.
4. Prysiazhniuklu. S. Model rozvytku metodychnoi kompetentnosti vykladacha humanitarnykh predmetiv systemy PPO. // Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problem I poshuky: zbirnyk naukovykh prats / redkol.: T.I. Sushchenko (holov. red.) ta in. Zaporizhzhia. – 2008, Volume 50. – S.346–352.
5. Reidalo V. S. Pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnix vykladachiv ukrainskoi literatury, Nauka i osvita, 2014, № 5. – S. 266–271.
6. Studenikina V. P. Rozvytok metodychnoi kompetentnosti vchyteliv ukrainskoi movy v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii: dys. kand. ped. nauk: 13.004.04 / Studenikina Viktoriia Petrivna – Lugansk, 2013. – 252 s.
7. Filosofskij enciklopedicheskij slovar. Moskva, INFA, 1997. – 576 s.
8. Filosofskij slovar: Osnovan G. Shmidtom. – 22 – e, novoe, pererabot. izd. pod red. G. Shishkoffa / Per. snem. / Obshh. red. V.A. Malinina, Respublika, 2003. – 575 s.
9. Filosofskij enciklopedicheskij slovar / (glav. red. kol.: L. F. Il'ichev, P.N. Fedoseev, S. M. Kovalev, V.G. Panov). Moskva, Sov. encikl., 1983. – 840 s.
10. Tsiuliupa N. L. Pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky v

protsessi instrumentalnoi pidhotovky: dys. kand. ped. nauk: 13.002 / Tsiuliupa Nataliia Leonidivna, Kyiv, 2009. – 232 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Фесенко Оксана Сергіївна – пошукувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира

Винниченка, викладач педагогічного коледжу Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Наукові інтереси: формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи у процесі вивчення природничих дисциплін у педагогічному коледжі.

УДК 159.942.5:78

ТРИВОЖНІСТЬ ТА ЇЇ ВИЯВЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ

Тетяна ФУРДАК (Кривий Ріг)

Постановка проблеми. Інтенсивні зміни, що відбуваються в останні десятиліття в нашій державі, задають нові орієнтири в усіх сферах суспільного життя й висувають нові вимоги до особистості. Сьогодні затребувана людина творча, інтелектуально розвинена, що вмє вчитися, гнучко адаптуватися до постійно мінливих життєвих ситуацій, здатна застосовувати отримані знання у практиці, відшукувати шляхи раціонального та нестандартного вирішення проблем, які виникають.

Пряме відношення до проблеми має рівень самооцінки майбутнього вчителя музики як виконавця (власне відтворення на музичному інструменті музично-ілюстративного матеріалу, керівника шкільного хору, оркестру), тобто оцінки своєї власної персони, своїх можливостей та ін.

У рівній мірі негативно впливає на виконавця як переоцінка своїх можливостей, результатом чого є нерідко нервові зриви, відчуття невдачі та ін., так і недооцінка самого себе, що обмежує професійні горизонти виконавця, лімітує його творчі можливості. Між самооцінкою та рівнем домагань музиканта-виконавця, з одного боку, і рівнем тривожності у класі перед учнями, на сцені, з іншого – існують складні взаємини. У значній кількості професійних музикантів формується неадекватна, хвороблива самооцінка, яка веде особистість до стану постійно підвищеної напруги, стресової реакції на будь-яку ситуацію, пов'язану з професійною оцінкою – найчастіше це проявляється у сценічному стресі.

Серед негативних переживань людини тривожність займає особливе місце, часто вона приводить до зниження працездатності, продуктивності діяльності, до труднощів у спілкуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблем тривожності відображене в роботах таких вчених, як: Ф. Березіна, Л. Божович, К. Ізарда, А. Прихожан, Ч. Рікрофта, С. Серазон, Ч. Спілбергера, З. Фрейда, Ю. Ханіна та ін. Ми знаходимо їх продовження в новітніх наукових розвідках. Серед останніх слід виділити

аналіз явища аутомортальної тривожності (Т. Гаврилова), танатичної тривожності в період дорослішання (В. Кучерявець), проблеми співвідношення захисних механізмів особистості та тривожності (В. Нестеренко), психологічної допомоги дітям із тривожними станами (Я. Омельченко, З. Кісарчук).

Саме тривожність, як відзначають багато дослідників і практичних психологів, лежить в основі цілого ряду психологічних труднощів, у тому числі багатьох порушень розвитку. Значення корекції тривожності, її подолання важливе при підготовці студентів до важких ситуацій (іспити, виступи на сцені та ін.), при оволодінні новою діяльністю.

Вивченню тривожності присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених: В. Астахов, М. Литвак, Р. Мей, А. Прихожан, Дж. Тейлор, З.Фрейд, А. Фрейд, К. Хорні та ін.

Досліджуючи зміни психічного здоров'я, С. Саарі звертає увагу на той факт, що у студентів воно обумовлене зовнішніми стресовими факторами, а саме: зміною умов життя та самооцінкою особистості. Науковець стверджує, що самооцінка відіграє опосередковану роль у відбитті життєвих змін через посилення почуття компетентності і переживання стресу [5].

В. Слободчиков та О. Шувалов у своїх наукових дослідженнях зазначають, що психологічне здоров'я визначається особистісно-смысловим конструктом та характеризується новою якістю смислових ставлень людини [6].

В. Панок у своїх дослідженнях звертає увагу на те, що кардинальні зміни у розвитку особистості породжують велику кількість психологічних проблем: проблеми адаптації, професійного становлення, міжособистісного спілкування, сімейні проблеми [4, с. 5].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні феномена тривожності та виявленні її рівня у студентів першого курсу.

Виклад основного матеріалу. Саме на перших курсах студенти проходять період адаптації до нових умов і вимог, пов'язаних з навчанням у вищому навчальному закладі. Це